

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

ΑΝΤΙΟ ΦΡΕΝΤΙ

ΣΟΦΙΑ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ
ΠΕΝΘΟΥΣ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

τηλέφωνο επικοινωνίας: 6947449794

Σε ποιους απευθύνεται το βιβλίο

- Για παιδιά που αντιμετωπίζουν κάθε είδους απώλεια.
- Καθώς το ζήτημα του θανάτου θεωρείται εξαιρετικά ευαίσθητο και δεν προσεγγίζεται εύκολα, υπάρχει μια σημαντική έλλειψη κατάλληλων βιβλίων με θέματα απώλειας που αντιμετωπίζουν κάθε είδους απώλεια

Σε ποιους απευθύνεται το βιβλίο

- . Έχει γίνει η σχετική έρευνα αγοράς και διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχει κάτι αντίστοιχο που να περιλαμβάνει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα «αγωγής απώλειας» για τα παιδιά. Το συγκεκριμένο, πολυσύνθετο και επίκαιρο βιβλίο, περιλαμβάνει ως ερέθισμα το παραμύθι, στη συνέχεια ακολουθούν οι ερωτήσεις για διερεύνηση και έκφραση των συναισθημάτων, οδηγίες και δραστηριότητες εφαρμογής.

ΑΠΩΛΕΙΕΣ

- Η γκάμα που καλύπτουν οι απώλειες είναι μεγάλη: κινείται από το παιχνίδι που χάνει ένα μικρό παιδί ή το αγαπημένο κατοικίδιο ζώάκι του, τη μετανάστευση της οικογένειας, το διαζύγιο που ακυρώνει μια κοινή ζωή, τη σοβαρή ασθένεια που απειλεί το ίδιο το παιδί, το θάνατο από φυσικές καταστροφές (τσουνάμι, σεισμός), τα μαζικά ατυχήματα, οι φόνοι, οι πόλεμοι φτάνοντας στην εξαιρετικά επώδυνη απώλεια αγαπημένου προσώπου.

Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΑΠΩΛΕΙΩΝ

- Η αντιμετώπιση των απωλειών μπορεί να γίνει αντικείμενο μάθησης από πολύ νεαρή ηλικία, με στόχο το παιδί να επεξεργάζεται ψυχολογικά τα μικρά καθημερινά «πένθη» που βιώνει.
- Σε χώρες με εκπαιδευτικά προγράμματα «αγωγής γύρω από το θάνατο», οι εκπαιδευτικοί προσφέρουν στους μαθητές τους πληροφορίες ικανές να τους βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τις διάφορες καταστάσεις απώλειας που θα αντιμετωπίσουν στη ζωή. Είναι πολύ σημαντικό να αντιμετωπίζονται οι απώλειες γιατί ακόμη και μία απώλεια είναι σε θέση να επηρεάσει τη λειτουργία ολόκληρου του σχολείου.

Το θέμα του βιβλίου

- Για παιδιά που αντιμετωπίζουν την απώλεια, το θρήνο ή απειλητική για τη ζωή αρρώστια. Ακόμη και όταν η αρρώστια και η απώλεια δεν αποτελούν κρίσιμα θέματα για ένα συγκεκριμένο παιδί, ο θάνατος μπορεί να είναι ένα μυστηριώδες κομμάτι της ζωής. Τα παιδιά θα αντιμετωπίσουν θέματα και αγωνίες σχετικά με το θάνατο σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

Το θέμα του βιβλίου

- Όταν βρίσκονται αντιμέτωπα με ανάλογες εμπειρίες, είναι σημαντικό να αισθάνονται ελεύθερα να κάνουν ερωτήσεις σχετικά με το θάνατο και τη σημασία. Ερωτήσεις που αφορούν στις σωματικές, ψυχολογικές, κοινωνικές και πνευματικές συνέπειες του θανάτου μπορούν να τα βοηθήσουν στη δική τους ανάπτυξη, ενώ ταυτόχρονα μπορούν να εμπλουτίσουν και την κατανόηση των ενηλίκων για το θάνατο.

Το θέμα του βιβλίου

- Αναφέρεται σε μια οικογένεια, που απαρτίζεται από τη μητέρα, τον πατέρα και το μικρό τους γιο. Κάποια μέρα πεθαίνει το αγαπημένο ζωάκι του παιδιού και εξελίσσονται όλα τα στάδια της απώλειας, φόβος, θυμός, κλάμα, τύψεις και ενοχές, η τελετή της ταφής, η συμπαράσταση των αγαπημένων προσώπων (γονέων και φίλων), και η εξερεύνηση των δικών τους, αλλά και των άλλων (συμμαθητών, δασκάλων, γονιών) στάσεων, έναντι του γεγονότος αυτού,

Το θέμα του βιβλίου

- Επίσης δίνεται η δυνατότητα για αναγνώριση και έκφραση των οδυνηρών συναισθημάτων με εναλλακτικούς τρόπους και τέλος η προσαρμογή στην πραγματικότητα από όπου απουσιάζει το άτομο, η αποδοχή του γεγονότος και η διαδικασία της λύτρωσης μέσα από την αναδόμηση της σχέσης με το άτομο που πέθανε. .

ια παιδιά που αντιμετωπίζουν κάθε είδους απώλεια. Η γκάμα που καλύπτουν οι απώλειες είναι μεγάλη: κινείται από το παιχνίδι που χάνει ένα μικρό παιδί ή το αγαπημένο κατοικίδιο ζώο του, μετανάστευση της οικογένειας, το διαζύγιο που ακυρώνει μια κοινή ζωή, σοβαρή ασθένεια που απειλεί το ίδιο το παιδί, το θάνατο από φυσικές καταστροφές (τσουνάμι, σεισμός, κ.ά.), τα μαζικά ατυχήματα, οι πόλεμοι, θάνατος στην εξαιρετικά επώδυνη απώλεια αγαπημένου προσώπου.

κόμη όμως και όταν η αρρώστια και η απώλεια δεν αποτελούν κρίσιμα γεγονότα για ένα συγκεκριμένο παιδί, ο θάνατος μπορεί να είναι ένα ασημένιο κομμάτι της ζωής. Τα παιδιά θα αντιμετωπίσουν θέματα και αγωνίες σχετικά με το θάνατο σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Όταν βρίσκονται αντιμέτωπα με ανάλογες εμπειρίες, είναι σημαντικό να αισθάνονται ελεύθερα να κάνουν ερωτήσεις σχετικά με το θάνατο και τη σημασία του.

Το βιβλίο επιχαιρεί να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς και τους επαγγελματίες υγείας να φέρουν το παιδί σε επαφή με το τελευταίο στάδιο του βιολογικού κύκλου, με την επισήμανση ότι το ζήτημα του θανάτου θεωρείται εξαιρετικά ευαίσθητο και δύσκολο στην προσέγγισή του.

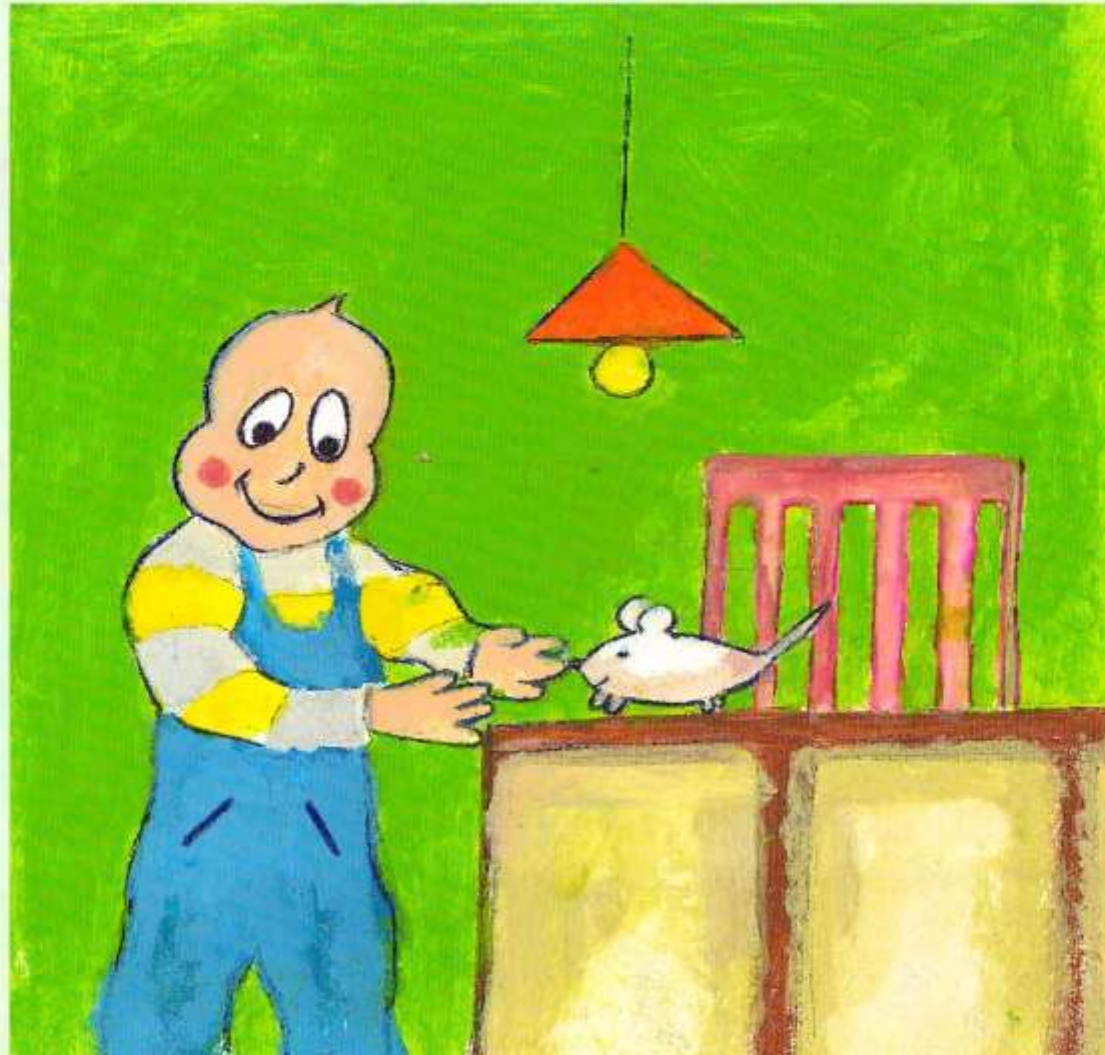

ΑΝΤΙΟ ΦΡΕΝΤΙ!

ΣΟΦΙΑ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΑΝΤΙΟ ΦΡΕΝΤΙ!

ΑΝΤΙΟ ΦΡΕΝΤΥ

- ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠΌ ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Το πρώτο πράγμα που έκανα κάθε πρωί που ξυπνούσα, ήταν να πάω στο κλουβί του φίλου μου. Εκεί κατοικούσε ο Φρέντι, ο μικρός χάμστερ που είχαμε αγοράσει εδώ και χρόνια. Σαν μαγεμένος, πριν καλά-καλά ανοίξουν τα μάτια μου, έφτανα στο κλουβάκι του. Τον έπαιρνα τότε για να τον κλείσω στις χούφτες μου, για να αισθανθώ τη ζεστασιά του και το χτύπο της καρδιάς του.

νεκρό του σώμα. Είναι σημαντικό να φροντίζουμε για το σώμα των αγαπημένων μας, που πεθαίνουν.

Ναι! Έπρεπε να φροντίσω για το «ταξίδι» του αγαπημένου μου φίλου. Τι θα μπορούσα να κάνω αλήθεια;
-Θα τον θάψουμε, είπε ο μπαμπάς, καθώς κατάλαβε την λαχτάρα μου να κάνω το καλύτερο για τον φίλο μου. Θα του βάλουμε κι ένα σταυρό στον τάφο του με μια επιγραφή.

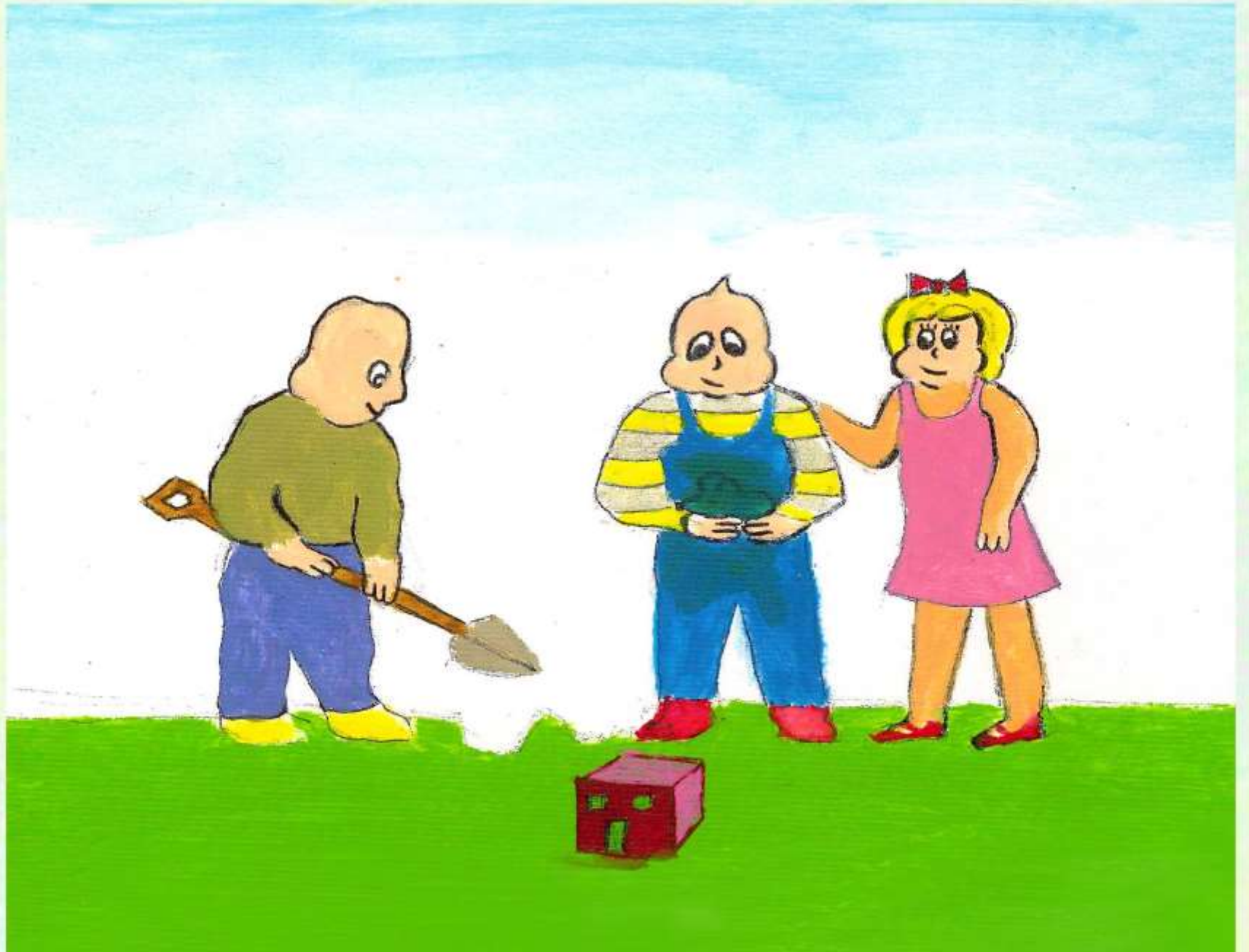

Σε λίγο η μαμά μου έφερε ένα κουτί από χαρτόνι. Τον τύλιξα με την αγαπημένη μου μπλούζα και τον ακούμπησα τρυφερά μέσα. Του 'βαλα και λίγη άσπρη σοκολάτα, που λάτρευε να τη γλείφει, και λίγους σπόρους για να έχει να τρώει. Μαζί και μια φωτογραφία μου για να μη νιώθει μοναξιά. Πήρα μετά τα πινέλα μου κι έκανα αυτό το κουτί πραγματικό σπίτι. Πόρτα, παράθυρα, τοίχοι... Όλα πολύχρωμα. Έγινε κουκλίστικο!!!

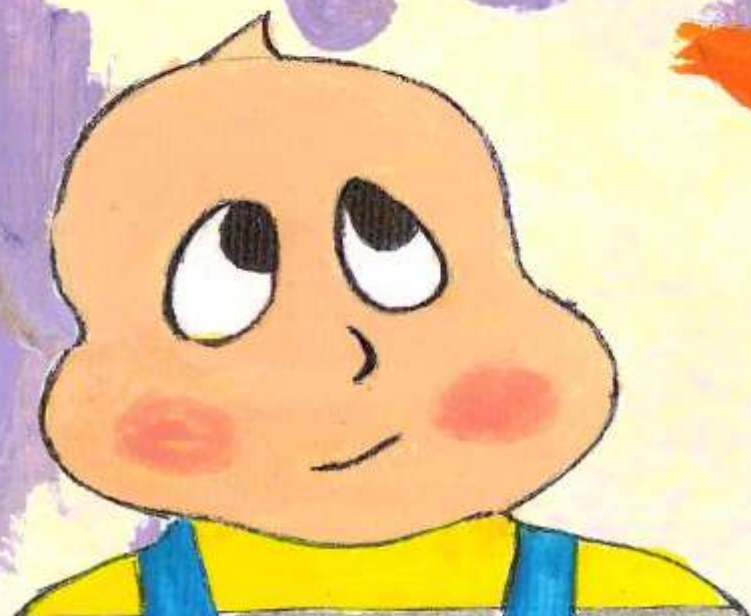

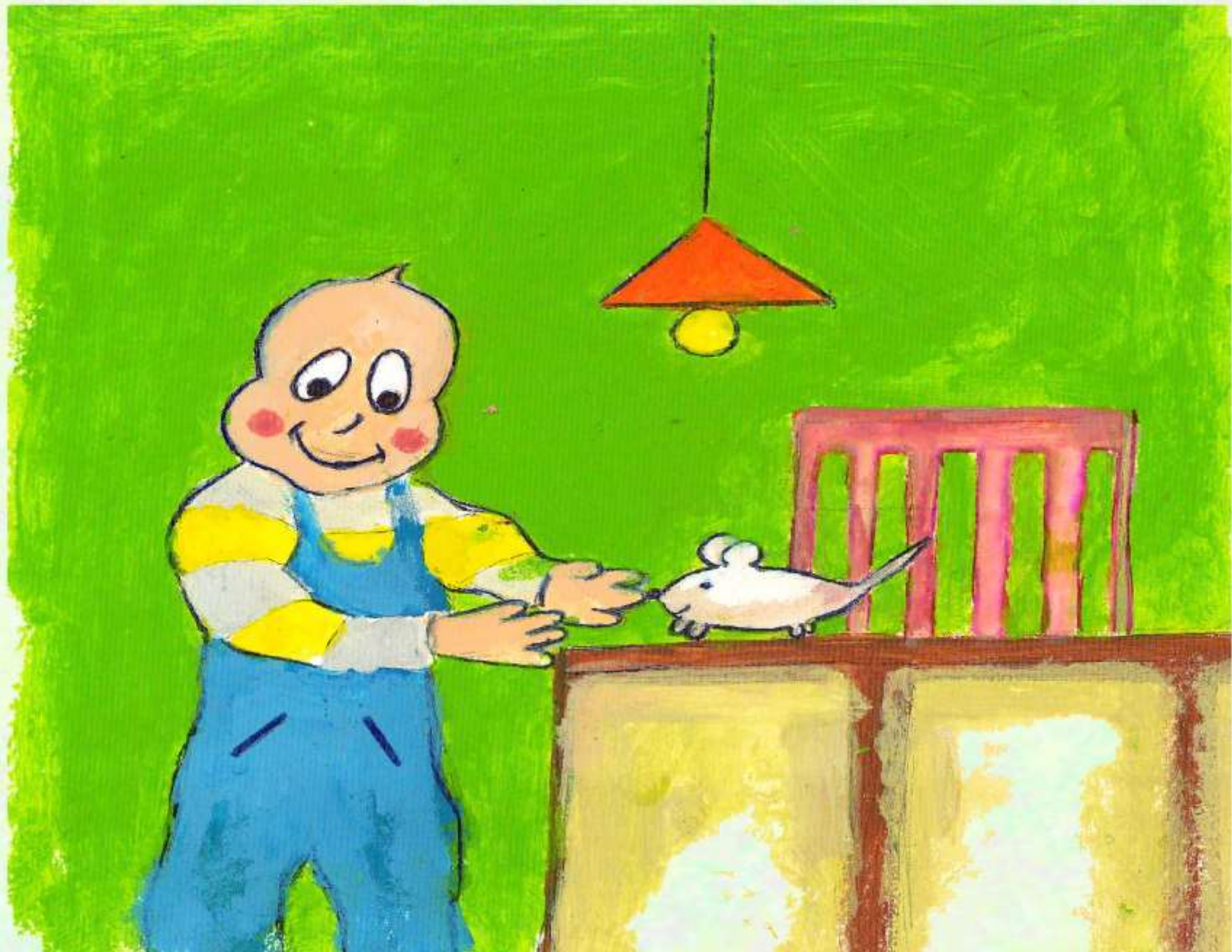

Αύριο θέλω να μιλήσω και να μοιραστώ την εμπειρία μου με τους συμμαθητές μου και τη δασκάλα μου. Θα τους πω για όλα όσα έγιναν. Το ίδιο έκανε πέρυσι και η Δήμητρα όταν πέθανε ξαφνικά η γιαγιά της. Ένιωσα τότε στοργή για τη Δήμητρα, αλλά και φόβο μήπως συμβεί το ίδιο και στη δικιά μου γιαγιά.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Η ιστορία γράφτηκε με αφορμή το θάνατο του Δημήτρη σε τροχαίο. Ο Δημήτρης ήταν μαθητής δημοτικού σχολείου στη Θεσσαλονίκη. Ο Σαφούρης Φώτης, δάσκαλός του προσπάθησε να βοηθήσει τους μαθητές του να αποδεχτούν την απώλεια. Η συγκεκριμένη εμπειρία έδωσε βοηθητικά στοιχεία για τη συγγραφή της ιστορίας.

Στόχος του κειμένου είναι:

Η κατανόηση, εκ μέρους των παιδιών, της έννοιας του θανάτου και η απόδοση κάποιου νοήματος στην απώλεια που βιώνουν. Έτσι, στην ιστορία εκτυλίσσονται όλα τα στάδια της απώλειας: ο φόβος, ο θυμός, το κλάμα, οι τύψεις, οι ενοχές, η τελετή της ταφής, η συμπαράσταση των αγαπημένων και οι στάση τους απέναντι στο γεγονός. Τέλος, με την αναγνώριση και έκφραση τω οδυνηρών συναισθημάτων που προκύπτουν από το θάνατο, επιχειρείται η προσαρμογή στην πραγματικότητα με την αποδοχή του γεγονότος μέσα από μια λυτρωτική διαδικασία αναδόμησης της σχέσης.

Ερώτ: Τι ένιωσε ο Νίκος, όταν παρά τα σκουντήματά του, ο Φρέντι έμενε ακίνητος;

Απαντ: Φόβο ότι ο φίλος πέθανε.

Ερώτ: Από πια φράση φαίνεται;

Απαντ: «Ένωσα την καρδιά μου να παγώνει.»

Ερώτ: Τι ένιωσε ο Νίκος, όταν ο πατέρας του επιβεβαίωσε το φόβο του;

Απάντ: Θυμό.

Ερώτ: Γιατί ένιωσε θυμό;

Απαντ: Τα έβαλε με τον εαυτό του, μήπως δεν φρόντιζε όσο έπρεπε το Φρέντι.

Ερώτ: Πώς εξέφρασε το θυμό του;

Απάντ: Άρχισε να φωνάζει.

Ερώτ: Τι ένιωσε μετά το θυμό;

Απάντ: Λύπη γιατί έχασε το φίλο του και θα έμενε μόνος.

Ερώτ: Πώς εξέφρασε τη λύπη του;

Απαντ: Άρχισε να κλαίει.

Ερώτ: Γιατί πεθαίνουμε; Τι εξήγηση έδωσε η μητέρα;

Απαντ: Ο θάνατος, που είναι αναπόφευκτος και μη προβλέψιμος, το αποφασίζει. Αυτός αποφασίζει πότε μια ζωή πρέπει να διακοπεί. Αν η ζωή μας ήταν αιώνια, ίσως και να βαριόμασταν. Ή ίσως γιατί δεν έχουμε να μάθουμε τίποτα πια, κουράζεται το σώμα μας ,γεννάει και δεν μπορεί να αποδώσει. Ή ακόμα γιατί αν ζούσαν όλοι οι άνθρωποι δεν θα υπήρχε άλλος χώρος στη γη. Ο άνθρωπος δεν έχει τα μέσα να απομακρύνει το θάνατο. Πρέπει λοιπόν, να το αποδεχτούμε το θάνατο. Έτσι είναι ο κύκλος της ζωής. Όλοι είμαστε προσωρινοί σ' αυτή τη γη και η αποχώρησή μας από αυτή είναι κάτι τελείως φυσικό.

Ερώτ: Αν συνειδητοποιήσουμε όλοι ότι είμαστε προσωρινοί σ' αυτή τη γη, θα είναι καλύτερα;

Απαντ: Θα μάθουμε να ζούμε, να αντιλαμβανόμαστε καλύτερα την αξία της ζωής και θα αποδεχόμαστε τα όρια που βάζει.

Ερώτ: Πού πήγε τώρα ο Φρέντι, που πέθανε; Τι έγινε το σώμα του;

Απαντ: Κανείς δεν ξέρει τι υπάρχει μετά το θάνατο. Δε θα μας βλέπει μ' αυτά τα μάτια, ούτε θα μας ακούει γιατί δεν θα υπάρχουν. Το σώμα του θα είναι στο χώμα. Η ψυχή του ίσως εξακολουθεί να ζει αιώνια και αθάνατα, κάπου αλλού, να είναι πιο όμορφα από εδώ που ζούμε.

Ερώτ: Τι είναι αυτό που θα υπάρχει πάντα;

Απαντ: Ότι θα το αγαπάμε και θα το θυμόμαστε, και αυτό το ίδιο. Η αγάπη θα υπάρχει πάντα!

Ερώτ: Γιατί οι γονείς ενθάρρυναν στο να γίνει η τελετή ταφής του Φρέντι;

Απαντ: Ήταν σημαντικό να παρακολουθήσει την ταφή γιατί πίστευαν ότι έτσι ο Νίκος μέσα από αυτή τη διαδικασία θα αποδεχόταν το γεγονός και θα αντιμετώπιζε την πραγματικότητα.

Ερώτ: Πώς έδειξε ο Νίκος την αγάπη του στο νεκρό φίλο του;

Απαντ: Τον τύλιξε με τη μπλούζα του και τον ακούμπησε τρυφερά μέσα. Του 'βαλε και λίγη σοκολάτα, που ήταν η αγαπημένη του και λίγους σπόρους για να έχει να τρώει. Μαζί και μια φωτογραφία του για να μη νιώθει μοναξιά. Πήρε μετά τα πινέλα του κι έκανε αυτό το κουτί πραγματικό σπίτι. Πόρτα, παράθυρα, τοίχοι... Όλα πολύχρωμα. Έγινε κουκλίστικο!!!

Ερώτ: Ποιο ήταν το νόημα των δώρων, αφού ο Νίκος ήξερε ότι ήταν αδύνατο να χρησιμοποιηθούν από το νεκρό φίλο του;

Απαντ: Δίνοντας τα δώρα και ιδιαίτερα τη μπλούζα που ήταν κάτι πολύ προσωπικό, πρόσφερε ένα κομμάτι του εαυτού του στο αγαπημένο σώμα που θα αποχωριζόταν. Ήταν μια πράξη πιο πάνω από τα λόγια. Μια πράξη που θα ενίσχυε τη φιλία τους ακόμα περισσότερο και θα διατηρούσε την ανάμνησή της.

Ερώτ: Γιατί σκέφτηκε τους φίλους του εκείνες τις στιγμές;

Απαντ: Για να μοιραστεί τη λύπη του μαζί τους. Το να δίνεις και να παίρνεις βοήθεια είναι πολύ θετικό.

Ερώτ: Γιατί ήταν ψύχραιμη η Φρόσω;

Απαντ: Γιατί είχε παρόμοια εμπειρία.

Ερώτ: Ήταν χρήσιμο για το Νίκο, που η φίλη του ήξερε από αυτά;

Απαντ: Ναι, γιατί θα μάθαινε από αυτή πώς ένιωσε και πώς το ξεπέρασε. Ακόμη ότι υπήρχαν και άλλοι που είχαν παρόμοια εμπειρία.

Ερώτ: Πώς ένιωσε ο Νίκος που οι φίλοι του ήρθαν στην ταφή;

Απαντ: Ότι δεν ήταν μόνος στη θλίψη. Είχε ανθρώπους που τον αγαπούσαν και τον υποστήριζαν.

Ερώτ: Οι φίλοι του πονούσαν το ίδιο μ' αυτόν;

Απαντ: Όχι, γιατί ο Νίκος είχε μεγαλύτερο δέσιμο με τον Φρέντι, αφού ήταν δικός του.

Ερώτ: Με ποια λόγια τον παρηγόρησε η μητέρα του;

Απαντ: «Αξίζει να πονάμε γι' αυτούς που αγαπάμε.»

Ερώτ: Γιατί δεν του είπε να μη κλαίει; Τι ήξερε η μητέρα του για το κλάμα;

Απαντ: Ότι τον ανακούφιζε. Ήταν το καλύτερο φάρμακο.

Ερώτ: Γιατί σκέφτηκε να το πει στην τάξη του;

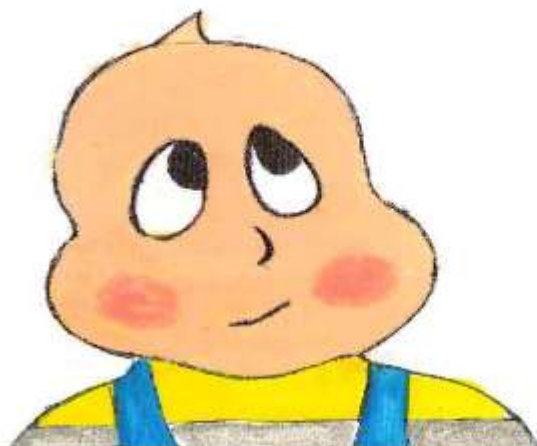
Απαντ: Γιατί ένιωσε συμπόνια και κατανόηση για τη Δήμητρα, όταν τους ανακοίνωσε το θάνατο της γιαγιάς της και τώρα έμπαινε στη θέση της. Χρειαζόταν τη συμπόνια και την κατανόηση της ομάδας, στην οποία είναι μέλος.

Ερώτ: Το καινούριο χαμστεράκι που θα αγόραζε, θα έκανε το Νίκο να ξεχάσει το Φρέντι;

Απαντ: Όχι, γιατί ο Φρέντι είχε ξεχωριστή θέση στην καρδιά του. Με το καινούριο χαμστεράκι θα ξεκινούσε μια νέα φιλία.

Ερώτ: Το πέρασμα του χρόνου θα βοηθούσε το Νίκο να επουλώσει το ψυχικό του τραύμα;

Απαντ: Ναι, γιατί ο χρόνος γιατρεύει τον πόνο, εφόσον αφήνουμε τα αισθήματα μας να εκδηλωθούν.

Η χρησιμότητά του:

- Είναι έκδηλη η απαίτηση να μπορούν **οι γονείς, οι εκπαιδευτικοί και οι επαγγελματίες ψυχολογίας και υγείας**, όπως και **οι κοινωνικοί λειτουργοί**, μέσα από το ερέθισμα που δίνεται στο βιβλίο και τις διερευνητικές ερωτήσεις και δραστηριότητες, να φέρουν το παιδί σε επαφή με το τελευταίο στάδιο του βιολογικού κύκλου, καθώς είναι γνωστό ότι το ζήτημα του θανάτου.

Η χρησιμότητά του:

- Θεωρείται εξαιρετικά ευαίσθητο και δεν προσεγγίζεται εύκολα. Ακόμη, να συμβάλλουν στην αποδοχή, εκ μέρους του παιδιού, όλων των συναισθημάτων που προκαλούν, όσο και στις μακρόχρονες επιπτώσεις που έχουν οι σημαντικές απώλειες στη ζωή και στην εξέλιξη του.

Υλοποίηση σε σχολεία

- Το παραμύθι ήταν από τα βασικά υλικά του προγράμματος με θέμα: «Οι απώλειες στη ζωή του παιδιού» που υλοποιήθηκε σε 10 δημοτικά σχολεία της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης από τον Φεβρουάριο του 2008 έως τον Μάιο του 2008, στα πλαίσια ενός ΕΠΕΑΕΚ του ΥΠΕΠΘ και του Εθνικού Ίδρυμα Νεότητας,

Υλοποίηση σε εκπαιδευτικούς

- Παρουσιάστηκε στα πλαίσια των Δ/νσεων Εκπ/σης μέσα από συνέδρια και ημερίδες σε 27 νομούς της Ελλάδας σε εκπαιδευτικούς κ.άλ.

Τα βασικά σημεία για να ενημερώσουμε έναν μαθητή για το θάνατο αγαπημένου του ατόμου

- Να ενημερώνεται ο μαθητής για το θάνατο που τον αγγίζει από άτομο κύρους, ενώ βρίσκεται κοντά του κάποιος με τον οποίο έχει στενή σχέση, όσο το δυνατόν συντομότερα, γιατί μπορεί να δημιουργηθούν στο παιδί παρερμηνείες, φαντασιώσεις ή συναισθήματα φόβου και ανασφάλειας.
- Η ενημέρωση να γίνεται σε χώρο οικείο, όπου μπορεί να καθίσει και να μείνει για λίγο, αν χρειαστεί.
- Η ενημέρωση να γίνεται με τρόπο ήρεμο, απλό και άμεσο και ν' αποφεύγονται οι γενικότητες και οι θρησκευτικοί συμβολισμοί.

Τα βασικά σημεία για να ενημερώσουμε έναν μαθητή για το θάνατο αγαπημένου του ατόμου

- Οι απαντήσεις στα ερωτήματα του μαθητή να δίνονται με ειλικρίνεια, να αποφεύγουμε κάθε είδους ψέμα. Δεν χρειάζεται να παραποιούμε τις πληροφορίες.
- Να μην αποφεύγεται η έκφραση συναισθημάτων.
- Οι εκπαιδευτικοί να μην ξεχνούν ότι δεν υπάρχει «σωστός» τρόπος αντίδρασης του παιδιού που ενημερώνεται για το θάνατο.
- Βασική αρχή είναι να μην είναι επικριτικές οι αντιδράσεις των εκπαιδευτικών.
- Τα μέλη της οικογένειας πρέπει να ενημερώνονται για το τι ειπώθηκε στο μαθητή.

Δεν είναι παράξενο να ακούσουμε ερωτήματα:

Δεν είναι παράξενο να ακούσουμε ερωτήματα:

- Γιατί συνέβη σε μένα;
- Μήπως το προκάλεσα εγώ;
- Θα συμβεί και σε μένα;
- Πότε θα επιστρέψει αυτό το πρόσωπο;
- Και εγώ τι θα απογίνω; Ποιος θα με φροντίζει;
- Πού πας όταν πεθαίνεις;

Αυτά είναι πολύ σημαντικά ερωτήματα στενά συνυφασμένα με την κατανόηση της απειλητικής για τη ζωή αρρώστιας, του θανάτου και των συνεπειών του. Οι απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά παρέχουν στο παιδί πληροφορίες και το υποστηρίζουν σε σχέση με τις ανάγκες του.

Πρέπει τα παιδιά να πηγαίνουν στις κηδείες;

Πρέπει τα παιδιά να πηγαίνουν στις κηδείες;

- Υπάρχουν κάποιοι παράγοντες, όπως η ηλικία των παιδιών, η ωριμότητά τους, η σχέση τους με τον άνθρωπο που πέθανε, η σχέση τους με τους γονείς τους, αν υπάρχουν αδέρφια που θα πάνε στην κηδεία και από άλλους ατομικούς παράγοντες.
- Η επίσκεψη στον τάφο απαιτεί καλή προετοιμασία. Πρέπει κάποιο άτομο να του εξηγήσει με απλό τρόπο τι είναι η κηδεία ή το μνημόσυνο και τι ακριβώς θα συμβεί στη διάρκεια της τελετής.
- Αν θέλει να πάει στην κηδεία, κάποιος ενήλικας με τον οποίο έχει ιδιαίτερη σχέση και ο οποίος θα είναι σε θέση να το στηρίξει, να ανταποκριθεί στις ανάγκες του.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

- *Η ΑΠΑΘΕΙΑ*
- *Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ*
- *Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ*
- *Η ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ*

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

- *Η ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ*
- *ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ*
- *Ο ΠΟΝΟΣ*
- *ΝΕΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ*
- *ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΜΝΗΣΗΣ*

ΔΕΝ ΞΕΧΝΑΜΕ:

- Τα παιδιά, ως μέλη μιας οικογένειας έχουν την ανάγκη και το δικαίωμα να συμμετέχουν σε όλες τις εκδηλώσεις της, είτε χαρούμενες είτε όχι. Μ' αυτόν τον τρόπο επιβεβαιώνεται ότι ανήκουν στον κύκλο της οικογένειας και τους δίνεται έτσι η ευκαιρία για στενότερους δεσμούς εμπιστοσύνης με τα κοντινά και τα αγαπημένα τους πρόσωπα, όπως και ευκαιρία για μοίρασμα του πόνου και του θρήνου.

A decorative graphic on the left side of the slide, consisting of a light green vertical bar and a white rounded rectangle with a dark blue horizontal bar extending from its right side.

ΤΕΛΟΣ